אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

והא דלא עבוד במוצאי שבת איתנוסי. וא"ת והשתא נמי דלא עבדו אמלא כלל כי מיחל ר"ח מלא בשבת יאמרו האי מסר הוא והאי דלא עביד למוצאי שבת איתנוסי לאיתנוסו וי"ל דהיכא דודאי עבדי לעולם משואות בין אמלא בין אמסר כי לא עבדי כלל ודאי מלו באותם אבל השתא דזימנין עבדי וזימנין לא עבדי כי לא עבדי השתא במוצאי שבת לא תלו באותם אלא במילתא דשכיחא: **משום** ביטול מלאכה לעם שני ימים. פירש קונטרס אין לך ר"ה שאין מתבטלין בני גולה ממלאכה ב' ימים בין אמלא בין אמסר אבל כי עבדי אמסר ידעי שביום שלישי נקבע ויעשו מלאכה למחר ולאחרם דחק לפרש ר"ה דאכל ר"ח קאי כי לא היו רגילין לעשות מלאכה בר"ח כדאמרינן בפרק הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כב:) ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח וחולו של מועד קורין ארבעה ורגילין לומר שהוסיף המקום י"ט לנשים בר"ח בשכר שלא נתרלו על מעשה העגל כשאמר להם אהרן (שמות לב) פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם וגו' ויתפרקו כל העם וגו' אשר באזניהם אבל דנשיהם לא הניחו שלא רלו הנשים ליתן [מ]: **ארבעה** מיני ארזים. תימה דבפרק לולב הגזול (סוכה דף מ. ופס) מ"ר יהודה סוכה היתה נוהגת אלא בארבעה מינים שבלולב ופריך עלה מהא דמכשר ר"י לסכך בגפרים של ארז שאין בהם [ארבעה על ארבעה] ומשני מאי ארז הדם כדאמר רבה בר רב הונא ר' מיני ארזים הן והשתא לרב יהודה אמר רב דאמר ארבעה ותו לא מאי איכא למימר ושמא הכא לענין מקח וממכר פליגי אבל כולהו מודו דעשרה מיני ארזין הן [מ] ובירושלמי תשיב עשרים וארבעה:

שטה תורינתא. בפ"ק דע"ז (דף יד. ופס) דאמר מאי אלטרוגלין תורינתא לאו הייטו תורינתא דהכא דההוא אין לו [נ]עיקר כדמשמע התם ואפי' דהכא שהוא מין ארז ודאי יש לו שורש ועוד תורינתא הוא דלא מזכן הא שאר אילנות מזכני והתנן (ע"ז דף יד:) אין מוכרים להן במחובר לקרקע דכי האי גונא דייק התם [מ]גבי דקל טב לכך נראה דהסיא דהתם מין אלמה כעין תורינתא דפרק מ"ל עקיבא (שבת דף ל.) ובפ' האשה שהיא עושה (נדה דף סב.) דאכולהו מייתי לה הסיא דכל שאין לה עיקר: **עץ** שמן **אפרסמון**. והא דכתיב (מלכים ח ו) ויעש כרובים עצי שמן ומתרגמינן אעי דזיתא תרי גווני עץ שמן דאפרסמון לאו עץ זית הוא דכתיב נעזרא (נחמיה ח) לאו הסר תקנה שנא' [ע]תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתך שלום ונגשיך צדקה:

ישעיהו ס יז

5. ונקיתי דמם לא נקיתי ה' שכן בציון:

יואל ד כא

לעזי רש"י

פיניי"א [פי"ן]. אוזן.
בוס"ו [בו"ס]. עץ תאשור.
ש"פ. אשוח.
אולמ"א. בוקיצה (עץ).
ציידקוי"ה [קישנ"א]. אלון.
גליאנד"ה [גלנ"ט]. בלוטים.
קוראל"ו [קור"ל]. אלמוג.
לורי"ו [לו"ר]. דפנה.
ביי"ש. נרגיר"ים.
קשטאני"א [קשטני"ש]. עצי-ערמונים.
דרומונ"ט. סוג ספינה.
פורש"ו [פור"ש]. נמל.

רבינו חננאל (המשך)

עד דו עליל ונפיק מנהרא. חכימיא לה מילתא, כלומר דבר זה מתברר[ל]. אמר עד אחד נולד לאיש פלוני בשבת, מלין [אותו] על פיו. חשיבה במוצאי שבת מטלטלין אותן[ו] על פיו. ר' חייא מטלטל אפומה דמלויתה ר' (מאמל) (אימי מל) על פי נשים דאמרי שמשא הות בסיסיתא. מכירי מכיריו של עד שראה את הלבנה, מהו לחלל עליהן את השבת. שמעינן לה מהכא, רבי נהוראי אומר מעשה שיורד[ו]תי להעיד על עד אחד באושא, לא שהיו צריכין לי, אלא עילה בקשתי לרקביל פני חבירי. ומה קילקול הוה המן, שהיו אומרים עצרת לאחר השבת, והיו יוצאין עליי מבערב בחוקת שנתקדש. מעתה על ניסן לא יקבלו, אלא מן המיודעין, על שאר ירחיא יקבלון. אמר רבי יוסי בר בון [ל]קילקול[הן] מאדר הות, מעתה כך יהא, דכותהון לא יקבלון, (דבר) דלית דכוותהון יקבלון, זו מפני זו. **מתני' כיצד משיאין משואות מביאין בלונסאות**

1. אתון במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו:

ישעיהו מא יט

2. כי אם שם אדיר ה' לנו מקום נהרים יארים רחבי ידים בל הלך בו אני שיט רבי אדיר לא יעברנו. ישעיהו לג כא

3. ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלם שממה:

ישעיהו סד ט

4. תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתך שלום ונגשיך צדקה:

ישעיהו ס יז

5. ונקיתי דמם לא נקיתי ה' שכן בציון:

יואל ד כא

הגהות הב"ח

(מ) גם' ציון מדבר היתה ירושלים שממה ואמר רבי יוחנן: (כ) רש"י ד"ה ובגדיון וד"ה מידע ידעי הד"ל: (נ) ד"ה ומקיתי דמם כו' משמר עוונות לא אנקה מדמם:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ארבעה מיני ארזים וכו' ובירושלמי תשיב כ"ה. וכן הוא במ"ר שמות פרשה לה:

מוסף רש"י

מבליגא. עץ הוא (סנהדרין קח:).

רבינו חננאל

יטעו. יאמרו כי חסר היה ומפני אסור שבת לא עשו. או מלא היה וראש חדש בשבת היה. והמשואות בזמנן עשו אותן אור ל"ב שהוא לילי ל"א שהוא אור עיכורו. ואקשינן ונעביר בין אמלא ובין אחסר, וכי מיקלע כי האי גונא לא ליעביר כלל כולי. ופרקינן אפילו הכי אתו למיטעא, יאמרו יתכן שהיה חסר ולא עשו משואות משום איסור שבת. או מלא היה ולא נמנעו מלעשות משואות אלא משום אונס שאירע להם. ואקשינן מאי חזית דעבדינן אחסר, וליעביר אמלא ולא ליעביר אחסר. ופריק אביי משום ביטול מלאכה. כלומר, צריך בכל חדש להיכטל יום ל' ויום ל"א, ואם יעשו להן משואות נתברר כי החדש מלא היה, ואם לא יעשו נתברר כי חסר היה, ולעולם אין הדבר מתברר אלא באור היום ל"ב, מה שאין כן בחסר, (אלא) אם יראו המשואות אור ל"א יודעין שחסר היה, ואם לאו יודעין שהוא מלא. ירושלמי: תמן, בחמיד ובמסכת יום הכפורים תנינן, הרואה אומר בורקי, מהו בורקי חמן אמרי ברק ברקא אנהר מנהרא. ואקשינן עלה ועד אחד נאמן, ופרקינן שנייה היא הכא שאתה יכול לעמוד עליו, ואין אדם משקר בכי האי גוונא וחש לומר

מ) אתו למיטעי. השתא כני הגולה אמרי כו' אבל השתא דלא עבדינן אלא אחסר כי עבדינן למוצאי שבת ידעי דחסר הוא: **ועבדינן אמלא.** ואנן רגילין לעשות כל שאר המלאין [נ]: **מידע ידעי דחסר הוא.** ומתחמת איסור שבת שאירע בגיל משואותיו נמנעו מלהשיא: **דאיתנוסי.** כשכרות של משחה השבת: **וליעביד אמלא ולא אחסר.** וכי מקלע ר"ח חסר בערב שבת ולא עבדינן מידע ידעי דחסר הוא ולא תלו בשכרות אלא במילי דשכיח דכל חדשים חסרין לא עבדינן והאי נמי לא עבוד: **אמר אביי משום ביטול מלאכה כו'** ולא גרסינן **גזירה.** אי אמרת נעביד אמלא ולא אחסר אין לך ר"ה שאין מתבטלין בני הגולה ממלאכה שני ימים יום ל' שמא היום ר"ה ויום שלשים ואחד שמא עיברו את החדש והיום ר"ה אבל כי עבדינן משואות אחסר לאחר יום ל' ידעי שביום שלשים נקבע ויעשו מלאכה למחר ואין בטלין שני ימים אלא כמעובר: **כילד היו משיאין כו': אמר רב אחדא.** כך שם האילן כדאמרינן במסכת ביצה (דף טו:) יטע בהן אדר: **תורינתא.** פיניי"א בלע"ז: **כרפא.** בוס"ו בלע"ז: **שאנא.** ש"פ בלע"ז: **בוטמי.** אולמ"א בלע"ז: **בלוטי.** ליקוו"ה בלע"ז שגדילין בו פירי שקורין גליאנד"ה: **כסיפא.** מין עץ העולה בקרקע היס ושמו קוראל"ו: **ערי.** לורי"ו שם האילן ואת פריו קורין בי"ש: **דולבי.** קשטאני"א: **ולי אדיר לא יעברנו.** לנחל שעתיד לצאת מבית המקדש: **זו בורבי גדולה.** ספינה שקורין דרומונ"ט: **היכי עבדי.** אותה בורבי גדולה למאי עבידא: **אלא.** חול: **עד דשכנא.** שוליה שוכנים בקרקעית היס ועודנה נראית למעלה מן המים דבמקום שהאלמוגים גדילים היס אין היס עמוק כל כך: **כד אמורא.** מלומד לשוט בנהרות: **ונקטר אטוני דביסנא.** מביאי פשתן שהן קשין לינתק וקושר ראשו אחד בשורש האילן וראשו אחד בבורבי: **ושקלי.** הך גברי אלא דספיינתא ושדו לאמלאי והיא עולה מתוך המים ועוקרת שרשי האילן: **פרווסא.** פורט"ו בלע"ז ובלשון משנה[ה] נמל: **מסקן מרגנייתא.** מקרקעית היס **על ידי כד אמורא: ומקרייא פרווסא דמשמיע.** אותה של פרסיים נקראת נמל של מלוכה: **ונקיפי דמס לא נקיפי.** אם כאתי לנקות את העכו"ס משאר עוונות לא [נ] אנקם מדמם של ישראל: אף

תקנה שנא' [ע]תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצי' נחשת ותחת האבנים ברזל תחת ר"ע וחבריו מאי מביאין ועליהם הוא אומר [ס]ונקיתי דמם לא נקיתי: ומאין היו משיאין משואות כו' ומבית בלתין: מאי בית בלתין אמר רב

זו

והכיאו עלי זית ועלי עץ שמן ובמסכת תמיד (פ"ב משנה ג) עץ זית פסול למערכה עץ שמן כשר: **ערמונים** דולבי. פי' בקונטרס קשטייני"ר וקשיא דבפרק לולב הגזול[נ] גבי ענפיו חופין את [מ]רוכו פריך ואימא דולבא ואנן קא חזינן דלאו הכי הוא ומיהו התם נמי פי' בקונטר' קשטייני"ר:

זו

של ארז כולי. עשרה מיני ארזים הן, שנאמר אתן במדבר ארז ושטה וגו'. א"ר יוחנן במקום שאין בו תורה, דומה להדס במדבר, כל דאתי שקיל מיניה. אוי להן לעובדי כוכבים שאין להן תקנה, שנאמר תחת הנחשת אביא זהב וגו', תחת ר' עקיבי וחבריו מי מביאין, והיינו דכתיב ונקיתי דמם לא נקיתי וגו'.

מ) עיין בדברי חננאל בסוף מס' שבת. נ) בירושלמי לפנינו אותה בשינוי לשון קצת ממה שכתב רבינו חננאל ע"פ נק"ע יפ"ת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com